

INTERPROVINCIALE COMMISSIE HERINDELING VIJFHEERENLANDEN

Verslag van de bijeenkomst van de IPC met de colleges van B&W van Leerdam, Vianen en Zederik op 15 maart 2016 in het provinciehuis van Zuid-Holland in het kader van de herindelingsprocedure van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik met als beoogd resultaat de vorming van een nieuwe gemeente Vijfheerenlanden per 1-1-2018.

Aanwezig

Provincie Utrecht

A.M.A. Pennarts - Pouw	IPC-lid, voorzitter
R.W. Krol	IPC-lid
H. Versteeg	beleidsadviseur

Provincie Zuid-Holland

A.W. Bom - Lemstra	IPC-lid
R.A.M. van der Sande	IPC-lid
M.B. de Prieëlle	beleidsadviseur

Gemeenten

Leerdam

M. Houtman	burgemeester (wnd.)
T. Meijdam	wethouder
A.W. Keppel	wethouder

Vianen

W.G. Groeneweg	burgemeester
L.A. Wijnmaalen	wethouder
J.A.E. Landwehr	wethouder
F.N.A. Meurs	wethouder
W. Wieringa	gemeentesecretaris

Zederik

A.F. Bonthuis	burgemeester (wnd.)
G. Bos	wethouder
W. Mulckhuijse	wethouder
J. Koetsenruijter	gemeentesecretaris

Verslag

P.J. Emck	Notuleerbureau De Rondvraag
-----------	-----------------------------

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering met een woord van welkom. Deze bijeenkomst is de formele start van het werk van de interprovinciale commissie (IPC). Er heeft een bespreking met de drie burgemeesters plaatsgevonden in het kader van de uitvoering van de Utrechtse motie om hen te betrekken bij de herindelingsprocedure.

Mevrouw Van Heeren en de heren Bruggeman, Donker, Van der Leij en Verweij zijn met kennisgeving verhinderd.

De heer Van der Sande deelt mee dat de bespreking vertrouwelijk is. Van alle gesprekken worden verslagen opgesteld, die openbaar worden, nadat de procedure is afgerond. Het staat ieder vrij om in de raad of aan anderen mededeling te doen van wat hij of zij heeft ingebracht. De IPC communiceert tussentijds mogelijk over informatie, maar zal geen mededelingen doen over de stand van zaken in de bespreking.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Doel en inrichting van de herindelingsprocedure Vijfheerenlanden

De voorzitter beschrijft kort de procedure, die inmiddels door beide Provinciale Staten is goedgekeurd. Na afronding van de provinciale procedure volgt het wetgevingstraject. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft vijf criteria benoemd waarop het een aanvraag voor herindeling beoordeelt: draagvlak, bestuurskracht, interne samenhang, duurzaamheid, en evenwichtige regionale verhoudingen. De IPC sluit daar in deze procedure op aan.

De heer Versteeg beschrijft aanvullend dat in de open overlegfase, die nu van start is gegaan, alle gesprekken aan de hand van de vragenlijst zullen worden gevoerd. De gemeenten beschikken over deze lijst en de colleges van de gemeenten kunnen de gesprekken aan de hand daarvan met hun raad voorbereiden.

De heer Houtman merkt op dat er verschillend kan worden gedacht over "evenwichtige regionale verhoudingen". Hoe interpreteert de IPC dat begrip?

De heer Van der Sande acht het lastig om hiervoor normen 'aan de voorkant' te bepalen. Het is duidelijk dat de herindeling impact heeft op de provinciegrens en de IPC moet duidelijk kunnen maken dat zij dat aspect heeft gewogen, en op welke wijze.

De heer Bonthuis leest in de door de voorzitter ondertekende brief van 8 maart jl. dat de IPC de belangen van de drie gemeenten zorgvuldig zal afwegen. De herindeling is vrijwillig, dus lijkt het vooral te gaan om het belang van de nieuw te vormen gemeente. Vervolgens is, in het kader van de regionale component, de vraag aan de orde in welke mate die nieuwe gemeente de regionale verhoudingen bevordert of verstoort. Dat is wat spreker ook in de discussie in de Tweede Kamer proeft.

De heer Van der Sande bevestigt dat het gaat om het effect van de nieuwe gemeente in haar omgeving. Afhankelijk van de indeling heeft dat een impact aan de ene of de andere kant van de provinciegrens. Die impact wordt deels bepaald door de wettelijk of vrijwillig aangegane samenwerkingsverbanden. Hoe de weging van het effect uitvalt, kan per ministerie en per politieke partij verschillen. De voorgestelde herindeling zal financieel en inhoudelijk kritisch worden gezien en het is daarom van belang dat in de motivatie van de provincies, die een belangrijke drager van het herindelingsvoorstel dient te zijn, ruim aandacht aan die twee componenten wordt geschonken.

De heer Houtman heeft begrepen dat aan het einde van de rit een soortgelijke bespreking als die van vandaag staat gepland. Worden de gemeenten dan geïnformeerd over wat anderen naar voren hebben gebracht? De IPC gaat spreken met vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden. Hij kan zich voorstellen dat hun visie verschilt van die van de gemeenten en hij zou graag in de gelegenheid worden gesteld om daarop te reageren.

De heer Van der Sande deelt mee dat de verslagen uiteindelijk openbaar worden. De fase van hoor en wederhoor vindt plaats na afronding van deze procedure. Men kan reageren op het herindelingsontwerp.

De voorzitter bevestigt dit. In de komende ronde worden inhoudelijke gesprekken gevoerd, met het oog op het belang van de nieuwe gemeente en aan de hand van de eerder genoemde criteria.

Als het ontwerp gereed is, hebben de raden van de gemeenten gedurende de terinzagelegging de mogelijkheid om daarop te reageren. Daarvoor bespreekt de IPC met de colleges het resultaat van de inhoudelijke gesprekken aan de hand van de vragenlijst.

De heer Groeneweg vraagt of het theoretisch mogelijk is dat de IPC tot de conclusie komt dat deze gemeentelijke fusie niet gewenst is.

De heer Van der Sande bevestigt dat die theoretische kans aanwezig is. Het lijkt hem echter onwaarschijnlijk dat dat de uitkomst zal zijn.

De heer Groeneweg verduidelijkt dat een bijzonder aspect van deze herindeling is dat er provinciegrenzen worden overschreden. De betrokken gemeenten willen graag fuseren en in de regel worden daar dan nauwelijks kanttekeningen bij geplaatst. Meestal is sprake van de omgekeerde figuur: de betrokken gemeenten zijn onwillig en de provincie is de partij die op herindeling aanstuurt. Het belangrijkste bespreekpunt lijkt hem daarom de vraag tot welke provincie de nieuwe gemeente moet gaan behoren. Is dat juist?

De heer Van der Sande bevestigt dat dat de hamvraag is. Formeel moet de IPC echter ook een oordeel geven over de fusie op zich. Als de IPC in haar onderzoek op feiten zou stuiten die tot de conclusie zouden leiden dat een fusie onverstandig is, moet zij dat ook naar voren brengen. Hij verwacht dat niet, want hij heeft de indruk dat er goed is nagedacht over dit voornemen. Uiteraard zijn er andere combinaties mogelijk, maar een dominante factor is dat de drie partijen dit graag willen. De IPC gaat uit van de vooronderstelling dat daar goede redenen voor zijn. Informatie zal dit naar alle waarschijnlijkheid onderbouwen en het sluitstuk is dat de IPC met behulp van die informatie beargumenteert dat dit een goede keus is.

De heer Groeneweg hoort hierin de bevestiging dat de IPC ervan uitgaat dat zij zich zal kunnen aansluiten bij de wens van de drie gemeenten om te fuseren. Neemt de IPC eveneens, als tweede uitgangspunt, de uitspraak van de colleges over dat zij zo mogelijk willen behoren tot de provincie Utrecht?

De heer Van der Sande deelt mee dat de IPC dat uitgangspunt niet overneemt. Het feit dat colleges en raden daar uitspraken over doen, ontslaat de IPC niet van de verplichting om daar zelf een gewogen oordeel over te vellen. De genoemde uitspraken wegen zwaar mee, maar de IPC kan op basis van feiten of een eigen weging van de feiten tot een ander oordeel komen. Als de IPC geen duidelijke eigen voorkeur heeft, zal de uitgesproken voorkeur van de drie gemeenten nog zwaarder wegen. De uitspraken van de gemeenteraden zijn overigens niet eenduidig.

De heer Bonthuis vraagt hoe de aansluiting is verzorgd van de noodzakelijke wijziging van de provinciegrens op de reguliere procedure die in het kader van de Wet Arhi wordt gevolgd. Is die wijziging als het ware opgenomen in die reguliere procedure, of worden er twee aparte besluiten voorbereid?

De voorzitter deelt mee dat één advies wordt uitgebracht dat twee pijlers bevat: de fusie van de gemeenten en wat de provincie van vestiging van de nieuwe gemeente wordt.

De heer Bonthuis begrijpt dat dit inhoudt dat ook in het wetgevingsadvies beide aspecten tegelijk worden geadresseerd.

3. Planning van herindelingsprocedure

De voorzitter stelt vast dat men geen opmerkingen heeft over de eerder uitgereikte planning. Zij vat de planning kort samen en licht toe dat daarin enige ruimte is opgenomen om onderdelen die in tijd uitlopen te kunnen compenseren.

4. Stand van zaken fusietraject Vijfheerenlanden

De heer Houtman veronderstelt dat de stand van zaken grotendeels bekend is. De fusie is voorbereid door eerst de mening van de bewoners in de gemeenten te peilen. Op basis daarvan heeft iedere raad zijn besluit genomen. Inmiddels is een bureau ingeschakeld als procesbegeleider. Naast het bestuurlijke proces wordt door de gemeenten aandacht besteed aan het ontwikkelen van een gezamenlijke visie. Ook wordt ingegaan op de vraag hoe tot één ambtelijke organisatie kan worden gekomen. De bijeenkomsten met de raden verlopen in een goede sfeer en hij heeft daarom goede hoop dat tempo in de voortgang kan worden gemaakt. Rond 1 oktober dit jaar willen de colleges de uitgangspunten op schrift hebben gesteld. Tegelijkertijd wordt contact gehouden met gemeenschappelijke regelingen die aan provinciegrenzen zijn gebonden. Deze week is een conferentie gehouden waarin de lijnen voor de toekomst werden besproken. Nog deze maand vindt een vervolgonferentie plaats waarin wordt besproken hoe binnen de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (regio AV) en mogelijk met partners daarbuiten zal worden samengewerkt. Spreker is van mening dat wezenlijke stappen zijn gezet en dat het traject voorspoedig verloopt.

De heer Groeneveld meldt dat de omgeving van Vijfheerenlanden zeer geïnteresseerd is in de wijze van aanpak. Collega-wethouders schuiven zo nu en dan aan bij de gesprekken omdat zij graag kennis willen maken met deze manier van samenwerken: over grenzen heen en op basis van de inhoud. Omliggende gemeenten nodigen de fusiepartners regelmatig uit om een uitleg te verzorgen. Dit proces leidt ertoe dat ook zij nadenken over hun toekomst.

De voorzitter merkt op dat het bevorderlijk is voor het proces van de IPC als naburige gemeenten al hebben nagedacht over de consequenties die de herinrichting voor hen heeft en over mogelijke ontwikkelingsrichtingen die zij in kunnen slaan.

5. Toelichting c.q. bespreking van de vragenlijst

De voorzitter herinnert eraan dat deze lijst tijdens de afrondende bespreking wordt nagelopen.

De heer Versteeg veronderstelt dat de lijst nauwelijks toelichting behoeft. Een belangrijke vraag is in hoeverre inwoners zijn betrokken bij de standpuntbepaling van de gemeenten over hun bestuurlijke toekomst. De drie gemeenten hebben daar in het proces tot dusver aandacht aan besteed; in die afronding zal expliciet worden nagegaan in hoeverre zij in de gelegenheid zijn gesteld daarover met hun gemeente in gesprek te gaan.

De heer Van der Sande vraagt of de deelnemers en hun omgeving deze fusie beschouwen als een definitieve stap of als een tussenfase.

De heer Groeneweg deelt mee dat dit punt niet is besproken. Op persoonlijke titel sprekend veronderstelt hij dat de deelnemers de verantwoordelijkheid voelen om dit gebied in een stroomversnelling te brengen en de kansen die zich voordoen in de eigen en de naburige regio's te benutten. Op de inhoud zijn er meerdere functies waarop de samenwerking een dimensie kan krijgen.

De heer Bonthuis wijst erop dat een criterium waarop de herindeling wordt getoetst duurzaamheid is en dat alle processen erop zijn gericht dat deze herindeling een duurzame oplossing vormt. Het doel is verbetering van de bestuurskracht en deze herindeling is bedoeld als een duurzame, langdurige, oplossing. Dat is het uitgangspunt. In de uitgebrachte rapporten wordt nadrukkelijk naar voren gebracht dat er een interne samenhang is binnen Vijfheerenlanden.

Er zijn voorbeelden van gemeenten die vrij kort na een fusie weer een volgend proces ingaan, maar deze samenwerking heeft in zijn opvatting dat element niet in zich omdat dit een duurzame samenwerking is, die qua schaalgrootte voldoende bestuurskracht in zich heeft.

De heer Houtman sluit zich hierbij aan. Hij is van mening dat deze drie gemeenten in deze opzet een duurzame oplossing bereiken, mits hij externe factoren buiten beschouwing laat. De regering zou bijvoorbeeld opnieuw kunnen besluiten dat een gemeente uit minimaal 100.000 inwoners moet bestaan.

Er is een situatie bekend waarin bij voorbaat bekend was dat een besluit tot herindeling heel goed een tussenfase zou kunnen zijn. Hier is daar geen sprake van - tenzij naburige gemeenten het verzoek zouden doen om zich bij dit proces aan te mogen sluiten.

De heer Groeneweg deelt mee dat met Lingewaal is gesproken over mogelijke deelname, mede vanwege de druk die van de Commissie-Schutte uitging. Die gemeente is afgehaakt, maar was in eerste instantie op inhoudelijke gronden wel in beeld. Lingewaal participeert nu in een ander proces. Heel veel boegwater is in dat proces echter nog niet zichtbaar en daarom sluit hij niet uit dat die gemeente opnieuw contact op zou kunnen nemen.

De heer Keppel vraagt of dit een wegingsfactor in de beoordeling is. Hij acht de vraag curieus. De Commissie-Schutte heeft een aantal keuzes gemaakt en vorige sprekers spraken over een duurzame oplossing. Als andere gemeenten alsnog zouden willen deelnemen wordt een bestaand proces opgebroken. De deelnemers zijn, op basis van uitgebrachte adviezen, druk bezig met dit proces, dus waarom wordt deze hypothetische vraag gesteld?

De heer Van der Sande is van mening dat de IPC alle reden heeft deze vraag te stellen. Deze partijen hebben elkaar gevonden, maar het is de taak van de IPC om kritisch na te gaan of dit een goede keus is. Als de IPC deze vraag niet stelt zullen anderen dat doen, want die vormt een expliciet onderdeel van het toetsingskader. In hoeverre deze oplossing duurzaam is, is niet zeker. Tien jaar geleden was bijvoorbeeld niet bekend dat de decentralisatie van taken in het sociale domein zo omvangrijk zou worden. Het is geen vreemde vraag; het is wel mogelijk dat die met de kennis van nu niet definitief is te beantwoorden.

De heer Keppel wijst erop dat partijen in de loop van het proces hun positie hebben bepaald. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat zij nu andere keuzes maken.

De heer Van der Sande deelt mee dat dat niet de achtergrond was van zijn vraag naar de toekomstbestendigheid. De IPC zal de vraag moeten beantwoorden of zij deze herindeling toekomstbestendig acht.

De heer Keppel wijst erop dat partijen elkaar hebben gevonden en dat in rapportages wordt aangereikt dat dit een goede en duurzame oplossing is. Hij beoordeelt de vraag als hoogst curieus.

De voorzitter stelt voor deze gedachtewisseling af te sluiten. De IPC gaat met naburige gemeenten spreken, waaronder Lingewaal, en zal kennisnemen van de uitgevoerde onderzoeken. Daarna spreken partijen elkaar opnieuw.

De heer Bonthuis heeft de indruk dat de IPC voornemens is om datgene te doen wat in andere gevallen de gemeenten doen omdat in dit geval een provinciegrens een rol speelt. Als die geen factor in het geheel zou zijn, zouden de gemeenten een ontwerpbesluit opstellen, dat zij zelf, in het kader van de intentieverklaring en het raadsbesluit, hebben vastgelegd. Hij acht het nogal vergaand als de IPC aan al die aspecten in een eigen ontwerpbesluit een eigen waardering zal gaan toekennen.

De heer Van der Sande heeft slechts een vraag gesteld, waarin het overige niet impliciet besloten is. De insteek van zijn vraag was dat hij wilde nagaan of de deelnemers verwachten dat hen omringende partijen zaken ter discussie zouden stellen.

De heer Bonthuis beoogde met zijn opmerking onder de aandacht te brengen dat de besluiten die aan de orde komen het sluitstuk vormen van een langdurig proces. Tijdens een herindeling is het altijd mogelijk een nieuwe variant te opperen. Daarom heeft hij er in dit overleg op gewezen dat in de brief van 8 maart jl. van de IPC (*in reactie op de brief van de drie gemeenten van 29 januari jl. over een aantal zorgpunten rond het arhiproces*) staat dat in het beleidskader staat dat 'de nieuw te vormen gemeente' moet worden beoordeeld. Als in de IPC een heroverweging van dit traject zou plaatsvinden, zou hij dat een vergaande stap achten.

De voorzitter bevestigt dat dat niet in het voornemen van de IPC ligt.

De heer Bos merkt op dat alle omringende gemeenten de vorming van Vijfheerenlanden hebben toegejuicht.

6. Procesbegeleider

De voorzitter deelt mee dat een procesbegeleider is aangezocht om de IPC te helpen om tot een afgewogen en eensluidend advies te komen. Zodra betrokkene de opdracht heeft aanvaard zal diens naam bekend worden gemaakt.

7. Vervolgafspraken

De voorzitter verwijst naar de uitnodigingsbrief van de IPC van 8 maart en de daarbij gevoegde vragenlijst. In principe spreekt de IPC de colleges apart, maar als zij de voorkeur geven aan een gezamenlijk gesprek is dat mogelijk.

8. Rondvraag en sluiting

De heer Groeneweg ziet in het verslag graag de opmerking opgenomen dat alles erop is gericht om tot een eensluidend advies aan de commissie te komen.
De voorzitter sluit de vergadering, met dank aan de aanwezigen voor hun komst en inbreng.